

Verklaring inzake duurzaamheidsrisico's en ongunstige effecten

1. Inleiding

Pensioenfonds Provisum (LEI 724500K3LLF0262T8394) wordt aangemerkt als financiële marktdeelnemer in het kader van de EU Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR). Financiële marktdeelnemers hebben de verplichting om de volgende informatie op de website te plaatsen,

- a. een verklaring inzake de integratie van duurzaamheidsrisico's in het beleggingsbeleid;
- b. een verklaring waaruit is op te maken of de financiële marktdeelnemer negatieve duurzaamheidsimpact meeweegt bij beleggingsbeslissingen, en – als dat het geval is – hoe het due diligence-beleid daarop is afgestemd.

Aangezien de thema's van de verklaringen zeer nauw met elkaar verbonden zijn, is er voor gekozen om beide verklaringen in een verklaring te bundelen.

Pensioenfonds Provisum (Provisum, het fonds) heeft de taak om een goed beleggingsresultaat te behalen in het belang van de deelnemers. Aan het beleggen zijn duurzaamheidsrisico's verbonden. Het in aanmerking nemen van deze risico's in het beleggingsproces kan positieve gevolgen hebben voor de lange termijn risicorendementsverhouding van de beleggingen van het fonds. Om deze reden (naast bijv. de maatschappelijke verantwoordelijkheid van het fonds) houdt Provisum rekening met milieu, sociale aspecten en goed ondernemingsbestuur (corporate governance). Deze elementen heeft Provisum verwerkt in haar beleggingsbeleid.

Onlosmakelijk hiermee verbonden is dat Provisum de belangrijkste ongunstige effecten in de zin van de SFDR-verordening in aanmerking neemt. Met andere woorden, voordat er beleggingsbeslissingen worden genomen, wordt actief gekeken naar de negatieve effecten op de duurzaamheidsfactoren die centraal staan in de SFDR: ecologische, sociale en werkgelegenheidszaken, eerbiediging van de mensenrechten, en bestrijding van corruptie en omkoping.

Bij het lezen van deze verklaring dient rekening te worden gehouden met de aard en omvang van de activiteiten van Provisum en het type financiële product van het fonds. Deze verklaring heeft betrekking op alle beleggingen van de pensioenregeling van het fonds.

In het vervolg zal meerdere keren verwezen worden naar het Beleid Maatschappelijk Verantwoord Beleggen, en de Rapportage Maatschappelijk Beleggen van Provisum. Deze documenten zijn te vinden op de website van het fonds. In het eerstgenoemde beleidsdocument wordt ook de governance inzake het maatschappelijk beleggen van het fonds beschreven.

2. Duurzaamheidsrisico's

Het duurzaamheidsrisico is het risico dat de waarde van de beleggingen van Provisum daalt door gebeurtenissen of omstandigheden op milieu, sociaal of governance-gebied (ESG). De negatieve gevolgen kunnen er toe leiden dat pensioenen niet kunnen worden verhoogd of zelfs moeten worden verlaagd.

De duurzaamheidsrisico's waar het fonds op stuurt en monitort zijn per beleggingscategorie de volgende,

Aandelen

Risico's verbonden met het milieu; het rendement van de belegging kan (negatief) beïnvloed worden wanneer de onderneming waarin belegd is, betrokken is bij een gebeurtenis met een (negatieve) impact op het milieu, waaronder klimaat, gebruik van hulpbronnen, afval en vervuiling. Er zijn met betrekking tot klimaat twee belangrijke risico's: het financiële transitierisico en het fysieke risico. Het financiële transitierisico komt voort uit (veranderingen in) de klimaataanpak van bedrijven. De fysieke risico's betreffen bijvoorbeeld overstromingen en extreme weersomstandigheden en de impact die dat heeft op de beleggingen.

Sociale risico's; het rendement van de belegging kan (negatief) beïnvloed worden wanneer de organisatie waarin belegd wordt betrokken is bij een gebeurtenis met een (negatieve) impact op gezondheid, veiligheid, mensenrechten, arbeidsnormen, illegale praktijken of andere sociale aspecten.

Governance risico's; de bedrijfsvoering (governance) van organisaties waarin belegd wordt kan het rendement op de belegging negatief beïnvloeden door bijvoorbeeld suboptimale zakelijke ethiek, onoorbare concurrentie of slechte omgang met regelgeving en risk management.

Staatsobligaties

Risico's verbonden met het milieu; ook beleggingen in staatsobligaties kunnen negatief beïnvloed worden door duurzaamheidsrisico's. De blootstelling van een land aan klimaatrisico's kan zijn economie rechtstreeks beïnvloeden. Zo kunnen extremen van het weer negatieve gevolgen hebben op de infrastructuur, de landbouw, het toerisme en de watervoorziening.

Sociale risico's; sociale factoren, zoals de samenstelling van de beroepsbevolking, opleiding, gezondheid en economisch welzijn, zijn belangrijk vanwege het belang van menselijk kapitaal voor economische groei.

Governance risico's; een goede governance is ook relevant voor landen. De politieke stabiliteit, de doeltreffendheid van de regering en de regelgeving, de institutionele kracht, de mate van corruptie en de rechtsstaat van een land kunnen hun economische aantrekkelijkheid beïnvloeden en zijn vaak bepalend voor het economisch succes van een land op de lange termijn.

Vastgoed en hypotheke

Voor de belegging in vastgoed en hypotheke zijn andere specifieke duurzaamheidsrisico's relevant. Vastgoed kan te maken hebben met ecologische transitierisico's waarbij op basis van toenemende wet- en regelgeving aanvullende eisen kunnen worden gesteld aan bijvoorbeeld het energieverbruik van woningen en kantoren. Dit soort ontwikkelingen

kunnen gevolgen hebben voor de waarde van de vastgoedbelegging. Daarnaast kunnen op de lange en korte termijn ecologische fysieke risico's verwezenlijken als gevolg van klimaatverandering. Vastgoed zal in bepaalde gebieden schade ondervinden wanneer extreme weersgebeurtenissen zoals hitte of geleidelijke ontwikkelingen zoals de stijging van de zeespiegel zich voordoen. Sociale risico's zijn onder andere relevant bij de verhuur van woningen en kantoren. Het onvoldoende behartigen van huurdersbelangen, zoals achterstallig onderhoud in woningen, kan leiden tot een lage huurderstevredenheid of negatieve aandacht in het nieuws.

3. Hoe gaat Provisum om met duurzaamheidsrisico's?

Het bestuur van Provisum is er van overtuigd dat de factor duurzaamheid als onderdeel van maatschappelijk verantwoord beleggen van positieve invloed kan zijn op het risicorendementsprofiel van de beleggingen. Voorwaarde is wel dat er prudent wordt belegd en dat het risicobeheer van het fonds zich uitstrekt tot de beheersing van de duurzaamheidsrisico's, t.w. het identificeren en mitigeren van duurzaamheidsrisico's.

Voor de uitvoering van het beleid is het volgende van belang. Provisum heeft het vermogensbeheer uitbesteed aan Anthos Fund & Asset Management (AFAM). AFAM implementeert het maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid van het fonds.

Een groot deel van de portefeuille is in beleggingsfondsen belegd. Omdat Provisum dan samen met andere beleggers in een beleggingsfonds participeert, zijn de hierna beschreven instrumenten om de risico's te mitigeren bij beleggingsfondsen moeilijker toe te passen of zijn in het geheel niet mogelijk. Voor een nadere toelichting en uitwerking van deze restrictie wordt verwezen naar het [Beleid Maatschappelijk verantwoord beleggen](#). Voor de beheersing van de duurzaamheidsrisico's maakt Provisum gebruik van een aantal instrumenten. Deze instrumenten worden op hoofdlijnen behandeld in hoofdstuk 5.

4. Vaststelling en prioritering van de belangrijkste ongunstige effecten

De SFDR schrijft financiële marktpartijen voor om in hun beleid te beschrijven hoe zij de belangrijkste ongunstige duurzaamheidseffecten en indicatoren identificeren en te prioriteren op basis van ongunstige duurzaamheidsindicatoren. In de Regulatory Technical Standards (RTS) van de SFDR-wetgeving zijn deze RTS-indicatoren gedetailleerd beschreven. Provisum zal in het kader van SFDR over 18 verplichte en minimaal 2 vrijwillige Principle Adverse Indicators (PAI) rapporteren, voor het eerst voor 1 juli 2024.

Provisum heeft het IMVB-convenant ondertekend en heeft de OESO-richtlijnen over due diligence geïmplementeerd. Het due diligence proces bestaat uit zes stappen,

- Integratie maatschappelijk verantwoord ondernemen in beleid en managementsystemen
- Identificatie en beoordeling van de risico's op negatieve impacts
- Invloed aanwenden om potentiële negatieve impacts te voorkomen of verminderen
- Zorg voor herstel en verhaal, hieraan bijdragen of hierop aandringen
- Monitoring van de toepassingen en resultaten
- Communiceren/transparant zijn over de aanpak

In het kader van het IMVB convenant heeft Provisum op basis van de voorkeuren van de deelnemers (enquête september 2021) en een risico-inschatting van het bestuur een aantal thema's per ESG-pijler gekozen die extra aandacht verdienen, te weten:

- Milieu/klimaat (E): klimaat, biodiversiteit en waterkwaliteit

- Sociale verhoudingen (S): veilige werkomstandigheden (incl. kinderarbeid), wapens en mensenrechten
- Ondernemingsbestuur (G): goed bestuur en corruptie.

Gezien de grote impact van klimaatverandering op de leefomgeving, de financiële risico's die daarmee samenhangen en de relevantie van dit onderwerp voor de achterban, besteedt Provisum hier het meeste aandacht aan.

5. Beschrijving van genomen of geplande maatregelen om de belangrijkste ongunstige effecten te beperken

Om de kans te beperken dat Provisum belegt in ondernemingen die geen oog hebben voor de maatschappelijke impact van hun activiteiten kijkt Provisum bij beleggingsbeslissingen over de gehele breedte naar milieu, sociale aspecten en het ondernemingsbestuur. Het instrumentarium dat hiervoor wordt ingezet door het fonds en waarvan de uitvoering uitbesteed is aan AFAM, wordt hierna samengevat. Voor een uitgebreide beschrijving wordt verwezen naar het [Beleid Maatschappelijk verantwoord beleggen](#).

Integratie

ESG-integratie bij het selecteren en monitoren van de beleggingsmanagers. AFAM voert een constante dialoog met de externe managers en hun ESG-teams om tot een verbetering te komen van ESG-integratie, uitsluitingen en rapportages. Bij de integratie wordt o.a. gebruik gemaakt van,

- toetsingscriteria (7x) voor het verantwoord beleggingsbeleid van de beleggingsfondsen;
- een scorecard waarmee de ESG-integratie in het beleid en strategie, in het beleggingsproces, actief aandeelhouderschap, monitoring en verslaglegging van de beleggingsfondsen in kaart wordt gebracht;
- classificatie van de beleggingsfondsen conform het ABC-raamwerk van het impact Management Project.

Uitsluiten

Het fonds sluit beleggingen uit,

- in ondernemingen die betrokken zijn bij de productie en/of handel in controversiële wapens, tabak, pornografie, gokken, palmolie, enkele fossiele sectoren (arctic olie, olie uit teerzand en steenkool), verkoop van wapens aan burgers en ondernemingen die op duidelijk en grove wijze de principes van het UN Global Compact schenden;
- in staatsobligaties die zijn uitgegeven door landen die het onderwerp zijn van sancties van de EU tegen de centrale overheid zodanig dat er sprake is van een wapenembargo.

Daarnaast voert Sustainalytics voor het fonds een controversie screening uit, de identificatie van ondernemingen die betrokken zijn bij incidenten en gebeurtenissen (binnen eigen bedrijf en toeleveringsketen) die mogelijk leiden tot een ondernemings- of reputatierisico m.n. gericht op de OESO-richtlijnen. Ondernemingen met de hoogste (=slechtste) van een 5 worden eveneens uitgesloten.

Stemmen

Het fonds maakt gebruik van haar stemrecht op aandeelhoudersvergaderingen van bedrijven waarin wordt belegd. Hierbij wordt gebruik gemaakt van het stembeleid van de beleggingsmanagers, zowel bij de beleggingsfondsen als bij het directe mandaat.

Engagement

Het fonds oefent invloed uit om duurzaamheid en goed ondernemingsbestuur te bevorderen bij de bedrijven waarin wordt belegd. Hierbij wordt gebruik gemaakt van het engagementbeleid van de beleggingsmanagers als ook via een engagementprovider, Sustainalytics, zie hierna hoofdstuk 6.

GRESB

Voor de beoordeling van de duurzaamheid van de beleggingen in indirect onroerend goed wordt gebruik gemaakt van GRESB (Global Real Estate Sustainability Benchmark). Met GRESB worden de milieu- en duurzaamheidsprestaties van (niet) ter beurze genoteerde onroerend goedbeleggingsfondsen gemeten op basis van gestandaardiseerde en gevalideerde informatie.

Groene obligaties

Het fonds belegt voor de matching portefeuille in groene obligaties.

Impact beleggingen

Impact beleggen maakt nog geen deel uit van het instrumentarium van verantwoord beleggen van het fonds. Neemt niet weg dat de aandelenportefeuille voor een klein percentage belegd is in impact beleggingsfondsen.

6. Betrokkenheidsbeleid

Het belangrijkste doel van de dialoog met de ondernemingen waarin is geïnvesteerd, is om maatschappelijke problemen aan de orde te stellen en de ondernemingen aan te sporen negatieve maatschappelijke impact op te lossen. Voor het directe aandelenmandaat heeft het fonds aansluiting gezocht bij het stem- en engagementbeleid van State Street. Bij de indirecte aandelenbeleggingen waarin het fonds samen met andere beleggers in een beleggingsfonds participeert, wordt aangesloten bij het stem- en engagementbeleid van de beleggingsmanagers.

Provisum heeft ervoor gekozen om daarnaast een extra engagement provider in te zetten om de engagement activiteiten meer kracht bij te zetten en specifieker te kunnen richten op thema's die het fonds belangrijk acht en gericht zijn op ondernemingen die specifiek in de portefeuille van het fonds zitten. Deze extra engagementactiviteiten heeft het fonds via AFAM uitbesteed aan Sustainalytics.

Periodiek wordt de aandelenportefeuille o.a. gescreend op (potentiële) negatieve impact conform de OESO-richtlijnen. Daarbij worden de meest ernstige negatieve impacts geprioriteerd op basis van:

- Ernst
- Schaal
- Onomkeerbaarheid.

Tevens wordt de mate van waarschijnlijkheid meegewogen. Wanneer ondernemingen in de beleggingsportefeuille (potentieel) negatieve impact veroorzaken gebruikt

Sustainalytics haar invloed om deze impact te voorkomen en/of te mitigeren en herstel en/of verhaal mogelijk te maken middels engagement. In het uiterste geval wordt besloten om te desinvesteren en een bedrijf uit te sluiten. Waar het fonds is belegd in beleggingsfondsen is dit echter niet mogelijk omdat Provisum in een beleggingsfonds is belegd met andere beleggers.

Provisum heeft drie engagementprogramma's omarmd:

- Global Standards-engagement – dit betreft gesprekken met bedrijven over de negatieve impact en mogelijke of daadwerkelijke schendingen van de Global Compact-normen van de VN en de thematische hoofdstukken van de OESO-richtlijnen.
- Engagement met betrekking tot materiële risico's – gericht op hoog risico bedrijven wat betreft alle ESG-onderwerpen.
- Thematische engagementprogramma's – gericht op het verbeteren van de impact van bedrijven middels engagement en op specifieke thema's. Er zijn zes thema's geselecteerd.

Voor het betrokkenheidsbeleid in het kader van de Shareholders Rights Directive II wordt verwezen naar het [Betrokkenheidsbeleid van het fonds](#).

7. Transparantie over beloningsbeleid

Provisum voert een beloningsbeleid dat bijdraagt aan het voorkomen van (de schijn van) belangenverstrengeling, het voorkomen van het nemen van onaanvaardbare of ongewenste risico's, waaronder duurzaamheidsrisico's. De beloning is onafhankelijk van het rendement van de beleggingsportefeuille. De afwegingen van eventuele duurzaamheidsrisico's worden daardoor niet beïnvloed door het beloningsbeleid van bestuurders of medewerkers. De actuele informatie over het beloningsbeleid is beschikbaar op de [website van Provisum](#).

8. Naleving van gedragscodes en internationaal erkende normen voor verantwoord ondernemen

Provisum verbindt zich aan de volgende verantwoord beleggen gerelateerde codes, principes en internationaal erkende standaarden voor due diligence en verslaglegging:

- Convenant Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen Pensioenfondsen (IMVB-Convenant); Provisum is ondertekenaar van het IMVB-Convenant en voldoet aan de afspraken van het Convenant,
- OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen De OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen vormen mede de basis van Provisum's Beleid Maatschappelijk verantwoord beleggen;
- UN Guiding Principles on Business and Human Rights. Het fonds ondersteunt de UN Guiding Principles on Business and Human Rights (Principles). Deze principes vormen mede de basis van Provisum's Beleid voor Maatschappelijk verantwoord beleggen.
- Global Real Estate Sustainability Benchmark (GRESB).

9. Historische vergelijking

Provisum zal voor het eerst voor 1 juli 2024 over de PAI-indicatoren rapporteren.